

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Algısına Yönelik Bir Araştırma

Mehmet Zafer DANIŞ¹
Beyza ERKOÇ²
Esmâ GÜÇ ÇINAR³
Şeyda USTA⁴

Özet

Cinsiyet hem biyolojik özelliklere göre hem de toplumsal açıdan tanımlanan bir kavramdır. Cinsiyetçilik bireylerin cinsiyetlerine göre yapılan ayrımcılıktır. Cinsiyetçilikte vurgu genellikle kadınlara yapılan negatif tutum ve davranışlara yöneliktir. Çelişik duygulu cinsiyetçilik kadınlara yönelik negatif tutum ve davranışların yanında pozitif tutum ve davranışların da olduğunu ortaya koyan bir bakış açıdır. Negatif tutumlar ve davranışları düşmanca cinsiyetçilik ile pozitif tutumlar ve davranışları ise korumacı cinsiyetçilik ile ele alır. Bu çalışma ile katılımcıların çelişik duygulu cinsiyetçilik düşünce düzeylerinin ve bu düşünce düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığının aynı zamanda düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma Kasım 2018’de Türkiye geneli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (SYDV) görev yapan 378 kişi ile anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi için SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Analizler sonucunda; katılımcıların çelişik duygulu cinsiyetçiliğe (3,51±1,14), düşmanca cinsiyetçiliğe (3,32±1,34) ve korumacı cinsiyetçiliğe ilişkin (3,69±1,27) düşünce puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu ve cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçilik arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu ($p<0,05$; $r= 0,48$) belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Cinsiyetçilik, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Düşmanca Cinsiyetçilik, Korumacı Cinsiyetçilik

A Study On The Perception of Ambivalent Sexism

Abstract

Sex is a concept defined both from biological and social aspects. Sexism is discrimination based on the sex of the individuals. The focus of the sexism is generally the negative attitude and behaviors towards women. Ambivalent sexism is a perspective suggesting that there are positive attitudes and towards women beside the negative attitudes and behaviors. Ambivalent sexism discussed the negative attitudes and behaviors with the “hostile sexism” concept while the positive attitudes and behaviors with the “protective sexism” concept. This study aims to reveal the ambivalent sexism thinking levels of participants and the differentiation of these levels according to the demographic characteristics of participants. Besides, the study aims to present the relationship between hostile

¹ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, zdanis@sakarya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6214-2643

² Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, beyzahatipoglu@windowslive.com, ORCID ID: 0000-0002- 0035- 6782

³ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, esmaguc59@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6414-4722

⁴ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, seydausta00@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3769-5611

sexism and protective sexism subscales. The research was conducted with the participation of 378 people working in Social Assistance and Solidarity Foundation, a nation-wide foundation in Turkey, in November 2018. The interview method was employed for the data collection. SPSS 23.0 statistical package program was used for the analysis of data. It was found that the thinking levels of the participants related to the ambivalent sexism (3,51±1,14), hostile sexism (3,32±1,34) and protective sexism (3,69±1,27) were above the average. Besides, a statistically significant, positive and moderate relationship ($p<0,05$; $r= 0,48$) was found between sexism and protective sexism. Negative attitudes and behaviors explain hostile sexism and positive attitudes and behaviors with protectionist sexism.

Key Words: Sex, Sexism, Ambivalent Sexism, Hostile Sexism, Protective Sexism

1.Giriş

Cinsiyet, kadın ve erkeklerin doğuştan getirdiği üreme, anatomi ve fizyolojik özellikleri; toplumsal cinsiyet ise biyolojik farklılıklardan ziyade iki cinsin de yaşadıkları çevrenin ve kültürün o cinsle yüklediği görev, anlam ve beklenen davranış biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 2011, s. 18; Giddens, 2012, s. 505). Cinsiyetçilik ise bir cinsiyetin diğerinden üstün veya aşağıda tutulması, cinsiyetler arası ayrımcılık yapılması olarak tanımlanırken, sosyal psikologlar ezilen ve olumsuz davranışlara maruz kalan tarafın kadınlar olduğu görüşünde birleşmektedirler (Sakallı Uğurlu, 2003). Zamanla cinsiyetçiliğe dair yapılan negatif tutum ve davranışların yanında pozitif duygularında olması gerektiğini söyleyen bir bakış açısı gelişmiştir. Çelişik duygulu cinsiyetçilik bu bakış açısından hareket etmektedir. Glick ve Fiske (1996), kadının dyadic gücü ile erkeğin yapısal gücünün bir arada olmasının, çelişik duygulu cinsiyetçiliği oluşturacağını ifade etmektedir.

Cinsiyetçiliğin birçok boyutu olsa da çelişik duygulu cinsiyetçilik iki boyuttan oluşmaktadır; korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik. Düşmanca cinsiyetçilik, kadının erkeğe nazaran daha düşük seviyede görülmesi, bağımlı ve zayıf olarak algılanmasını içeren olumsuz tutumlardır. Korumacı cinsiyetçilik ise kadının saf, güçsüz olmasından dolayı korunmasını ve yüceltilmesi içeren olumlu tutumlar olarak görülmesine rağmen aslında erkek egemenliğini meşrulaştırmaya çalışan, kadının erkeğe kıyasla bir alt seviyede olduğunu ispatlamaya uğraşan bir cinsiyetçilik türüdür (Glick ve Fiske, 1996). Bu çalışma ile katılımcıların çelişik duygulu cinsiyetçilik düşünce düzeylerinin ve bu düşünce düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının aynı zamanda düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

2. Literatür İncelemesi

2.1. Cinsiyet

Cinsiyet kavramı, biyolojik açıdan kadınların ve erkeklerin doğuştan getirdiği, anatomi, fizyoloji ve üreme özelliklerine göre genetik temelli farklılıklarıdır (Baron ve Bryne, 2000; Ayan, 2014). Yani cinsiyetine göre rahim, vajina, penis, testis hormonlar gibi biyolojik özellikler değişkenlik göstermektedir. 1968 yılında Robert Stoller tarafından biyolojik cinsiyeti kültür ve toplumun yüklediği anlamlardan ayırmak için kullandığı toplumsal cinsiyet (Segal, 1992) ise kadın veya erkek olarak biyolojik rollerden ziyade toplumun bizi gördüğü,

düşündüğü, bize dikte ettiği, yapmamızı ve yerine getirmemizi beklediği görevler ve manalar olarak tanımlanmaktadır (Giddens, 2012, s. 505; Sayer, 2011, s. 10).

Batılı toplumlar biyolojik ve anatomik özellikleri “sex”, sosyo-kültürel rolleri “gender” ile tanımlamaktadır (Newman, 2002, s. 353). Yani kadından çocuk doğurması biyolojik cinsiyeti olarak beklenen bir durumken, ev işlerini yapmasını beklemek toplumsal cinsiyetin yüklediği roldür. Bu durum iki cinsiyete de toplumsal ve kültürel olarak farklı görevler yüklemesi nedeniyle eşitsizlik yaratmakta ve ayrıştırmaktadır (Marshall, 1998, s. 98).

2.2. Cinsiyetçilik

Toplumların genelinde erkekler maddi ve manevi anlamda güçlü, korkusuz, gerçekçi, özgür ve aktif olarak kadınlar ise daha çok maddi ve manevi anlamda zayıf, güçsüz, pasif, saf ve duygusal olarak tanımlanmaktadır (Deaux, 1984, s.39). Bireyler doğdukları günden itibaren cinsiyetlerine göre farklı toplumsal cinsiyet (gender) tanımlamalarına maruz kalır ve yüklenen bu cinsiyet rollerini yaşanmaları beklenir. Bu durum beklenen toplumsal cinsiyet rollerine göre erkeklerin her alanda daha egemen olmasına, kadının psiko-sosyal, kültürel, ekonomik vb. alanlarda pasif konumda tutularak olumsuz duygular yüklenmesine sebep olmaktadır (Briffault, 1990; Badinter, 1991). Bu noktada erkek cinsiyetinin kadın cinsiyetine üstün tutulması gerektiği inancına dayanan cinsiyetçilik kavramı ön plana çıkmaktadır.

Cinsiyetçilik (seksizim) bir cinsiyeti diğerinden üstün tutmak, cinsiyet ayrımcılığı yapmak olarak tanımlanmaktadır (Ecevit, 2011, s. 7). Genellikle sosyal psikologlar ve sosyologlar tarafından kadınlara ilişkin olumsuz tutumlar içeren bir sistem olarak eleştirilmektedir. (Sakalı Uğurlu, 2003). İki cinse yönelik uygulanan kalıp yargılar çalışma hayatlarını, ilgi ve eğitim alanlarını, karşı cinsten beklentilerini etkilemekte (Malik, 2017, s. 18) ve bu o toplumun doğrusu olarak algılanmaktadır.

Ancak burada önemli olan bu tutum ve davranışların her zaman olumsuz yargılar içermediğidir. Nitekim Glick ve Fiske (1996, s. 491) olumlu tutum ve davranışların da cinsiyetçiliğe neden olabileceğini dile getirmişlerdir. Kadına yönelik toplumsal davranışların sadece olumsuz boyutlarının değil olumlu tutum ve davranışların da cinsiyetçiliğe sebep olduğuna yönelik çalışmalar devam etmektedir (Eagly, 1989, s. 543). Bu konuda en belirgin çalışmalardan birisi “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği”dir.

Cinsiyetçilik türlerine yönelik farklı bakış açıları olsa da en çok üzerinde durulan iki boyutunun düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik (Glick ve Fiske, 1996,1997) olduğu görülmektedir.

2.3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik

Gruplar arası ilişkilerde genellikle üst grupta olanlar alt konumda bulunan gruba karşı düşmanca davranış ve tutum sergilemektedir (Yağmurcu, 2015, s. 43). Ancak cinsiyet konusunda bu durum daha farklı işlemektedir. Bu farklılığın temel sebebini Glick ve Fiske (1996, s. 492) erkeğin yapısal gücüne karşı kadının dyadic gücünün olması olarak açıklamaktadır. Yapısal güç; dini, politik ve ekonomik

açılardan üstün ve ayrıcalıklı olunması durumu olarak ifade edilirken, dyadic güç başkasının ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olmak ve kendisinin varlığına gereksinim duyulan konumda olmak şeklinde açıklanabilmektedir (Yağmurcu, 2015, s. 43). Erkeğin yapısal gücü, onu kadın karşısında politik, sosyal ve ekonomik açılardan daha güçlü kılarken, kadının dyadic gücü erkek kadın arasındaki romantik cinsel ilişkilerde kadını erkek karşısında güçlendirir ve erkeği kadına bağımlı kılar (Ayan, 2014, s. 149).

Glick ve Fiske (1996, s. 492) erkeğin yapısal gücünü korumak için kadınlara karşı olumsuz tutumlar sergilediğini, ancak öte yandan kadınların dyadic gücünden faydalanmak için onları korumaya çalıştığını savunmuştur. Dolayısıyla erkeklerin kadınlara karşı hem olumlu hem olumsuz tutumlar takınması çelişik duygular yaşamasına neden olmaktadır. Glick ve arkadaşları (1999) toplumsal cinsiyetçiliğin kadın cinsiyetine karşı karmaşık çelişiklerle bezenen kendine has bir önyargı durumu olduğunu belirtmiştir. Çelişik duygulu cinsiyetçilik iki ana boyuttan oluşmaktadır. Bunlar korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçiliktir (Glick ve Fiske, 1996; Ayhan, 2015, s. 27).

2.3.1. Düşmanca Cinsiyetçilik ve Korumacı Cinsiyetçilik

Düşmanca cinsiyetçilik, kadına karşı olumsuz tutum ve davranışların açıkça sergilendiği, kadının ikinciliğini ve zayıflığını vurgulayan, ayrımcılığın şiddetli olduğu boyuttur (Sakallı Uğurlu, 2002, s. 48). Düşmanca cinsiyetçilikte kadın erkekten daha düşük düzeyde, aciz ve zayıf olarak algılanır (Erkurt, 2015, s. 23). Düşmanca cinsiyetçilik boyutunda kadının erkek karşısında alt konumda olmasının vurgulanması geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirdiği gibi kadınların cinsel nesnelere olarak görülmesini meşrulaştırmakta ve erkeğin yapısal gücünü haklılaştırmaktadır (Ayan, 2014, s. 149). Düşmanca cinsiyetçilikte erkekler, kadınların kendilerini kontrol altına almak istediğini ve ayrıcalık kazanmaya çalıştığını, bu yüzden tehdit oluşturduklarını öne sürerek kendi egemenliklerini ve ayrıcalıklarını meşrulaştırmaya çalışırlar (Üzümçeker ve Akfırat, 2018, s. 8).

Korumacı cinsiyetçilik boyutu ise cinsiyetçiliğin üstü kapalı şekilde ifade edilmiş biçimindedir (Uysal Çelik, 2018, s. 9). Korumacı cinsiyetçilik kadının sevilmesi ve korunması gerektiğinden hareketle kadına karşı olumlu tutum ve davranışları içeren boyuttur (Sakallı Uğurlu, 2002, s. 48). Bu cinsiyetçilik boyutunda kadına sıcak, duygusal, empatik gibi olumlu özellikler atfedilir (Yağmurcu, 2015, s. 44). Bu durum kadınların narin ve duygusal olduğunu yansıtırken aynı zamanda erkeklerin üstünlüğünü de kabul ettirir (Üzümçeker ve Akfırat, 2018, s. 8). Diğer bir ifade ile erkek egemenliği daha nazik bir şekilde haklılaştırılır (Ayan, 2014, s. 149). Dolayısıyla korumacı cinsiyetçilik, kadının korunmaya ve desteklenmeye muhtaç olduğunun altını çizerek kadının güçsüz olduğunu ve geleneksel rollere göre hareket etmesi gerektiğini ifade eder (Yağmurcu, 2015, s. 44).

Korumacı cinsiyetçilik sevgi ve şefkat duygularını barındırdığı için ve düşmanca cinsiyetçilikte olduğu gibi açıkça olumsuz tutum sergilemediği için genellikle kadınlar tarafından olumlu olarak algılanır (Conelly ve Heesacker, 2012, s. 433). Korumacı cinsiyetçilik ile ilgili yapılan bir araştırmada erkeklerin ve kadınların korumacı tutum ve davranışları ayrımcı cinsiyetçilik olarak görmedikleri ortaya çıkmıştır (Barreto ve Ellemers, 2005, s. 638). Konuyla ilgili yapılan diğer bir araştırmada kadınların korumacı tutum sergileyen erkekleri düşmanca tutum

sergileyenlerden daha istenir buldukları sonucuna ulaşılmıştır (Kilianski ve Rudman, 1998, s. 343-344).

Düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik boyutlarında farklı tutum ve davranışlar etkili olsa da temelde iki boyut arasında korelasyon mevcuttur ve her iki boyut da cinsiyet eşitsizliğini meşrulaştırmaktadır (Üzümçeker ve Akfırat, 2018, s. 8). Düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçiliğin ikisi de toplumsal cinsiyetçiliğin devamını sağlamaya yönelikken düşmanca boyut bunu açık bir şekilde, korumacı boyut ise maske altında sürdürmektedir (Sakallı Uğurlu, 2002, s. 48).

Çelişik duygulu cinsiyetçilik, ataerkillik ve cinsiyetler arası farklılaştırma ile heteroseksüellik olmak üzere üç temel unsur üzerine kurulmuştur (Glick ve Fiske, 1996). Ataerkillik erkeğin politik, hukuki ve ekonomik üstünlüğünü ifade etmek için kullanılmaktadır (Alptekin, 2014, s. 205). Ataerkillik düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik boyutlarında baskıcı ve korumacı şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Ayhan, 2015, s. 28). Baskıcı şekliyle erkek egemenliğini pekiştirirken; korumacı şekilde kadının zayıflığından dolayı korunması, desteklenmesi, yardım edilmesi gerektiği halinde kendini göstermektedir (Ayhan, 2015, s. 28). Her iki türlü de kadının erkek karşısında daha zayıf ve korunmaya muhtaç olduğunu belirtmektedir (Sakallı Uğurlu, 2002, s. 48). Cinsiyetler arası farklılaştırma ise erkek ve kadına verilen sosyal rolleri temsil etmekle birlikte kadın ve erkek hakkındaki kalıp yargılardır (Ayan, 2014, s. 149). Kadınları ev işi gibi düşük statülü rollerde, erkeği ise yüksek statülü işlerde konumlandırmaktadır (Ayhan, 2015, s. 28). Cinsiyetler arası farklılaştırma düşmanca cinsiyetçilik boyutunda cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırma, korumacı cinsiyetçilik boyutunda cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma şeklindedir (Sakallı Uğurlu, 2002, s. 49). Cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırma, karşı cins olarak kadın cinsiyetini ele alıp, karşılaştırmalar yapıp erkeklerin üstün olduğunu belirterek, bu durumu kendi şahsi duygularını tatmin etmek için kullanmayı kapsar (Ayhan, 2015, s. 28). Korumacı boyutta yer alan cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma, kadın ve erkek bireylerin karşılıklı birbirlerini tamamladığını, birbirine bağımlı olduğunu öne sürerek kadının ev içerisinde erkeğin ev dışında çalışması gerektiği mantığı ile hareket etmektedir (Alptekin, 2014, s. 205). Son olarak heteroseksüel cinsiyetçiliğin en önemli parçasını oluşturmaktadır. Heteroseksüellik önemini, hayatta mutlu olmanın en önemli yolu olan karşı cinsle kurulacak romantik ilişkiden almaktadır (Alptekin, 2014, s. 205). Heteroseksüellik, erkek ve kadın arasındaki yakınlığın artmasını sağlamaktadır (Sakallı Uğurlu, 2002, s. 48). Heteroseksüelliğin düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik boyutlarındaki halleri heteroseksüel yakınlık ve heteroseksüel düşmanlık olarak ayrılmıştır (Uysal Çelik, 2018, s. 10). Heteroseksüel yakınlık, üreme ve cinsellik ihtiyaçlarından dolayı erkeğin kadına bağımlılığı şeklinde tasvir edilmekte iken heteroseksüel düşmanlık, kadının seks objesi olarak görülmesini ve kadının cinselliğini erkekleri etkisi altına almak ve yönlendirmek için kullanması korkusunu içermektedir (Glick ve Fiske, 1996; Yağmurcu, 2015, s. 47).

3. Yöntem

Araştırma, Kasım 2018'de Türkiye geneli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nda görev alan bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplamak

için anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 385 bireye ulaşılmıştır, fakat eksik ya da yanlış veri girişi nedeni ile 378 anket analiz edilebilmiştir.

3.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada verileri toplamak için anket yöntemi uygulanmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim durumları, SYDV'deki görevleri ve kaç yıldır SYDV'de görev yaptıklarına dair bilgileri içeren demografik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve Sakallı Uğurlu (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik” ölçeği kullanılmıştır. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Düşmanca Cinsiyetçilik (11 madde) ve Korumacı Cinsiyetçilik (11 madde) olmak üzere iki alt boyuttan ve 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki ifadeler, 6 lı Likert tipi ölçekle “Tamamen Karşıyım”, “Biraz Karşıyım”, “Karşıyım”, “Katılıyorum”, “Biraz Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri ile ölçülmüştür.

Ölçeğin düşmanca cinsiyetçilik boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha katsayısı 0,94, korumacı cinsiyetçilik boyutuna ilişkin Cronbach's Alpha katsayısı 0,91, ölçeğin tamamı için de Cronbach's Alpha katsayısı 0,94 bulunmuştur. Bu sonuçlara göre; ölçeğin genel olarak ta, alt boyutlar bazında da güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

3.2. Verilerin Analizi

Verilerin istatistikî analizi için SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Analiz kapsamında, çelişik duygulu cinsiyetçiliğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Çelişik duygulu cinsiyetçiliğe ilişkin katılımcı düşüncelerinin demografik özelliklere göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesinde, Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış, analiz sonucunda verilerin normal dağılımdan gelmediği belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bu yüzden iki bağımsız grubu karşılaştırırken Mann Whitney-U testi, ikiden daha fazla bağımsız grubu karşılaştırırken ise Kruskal Wallis-H testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis-H testi sonucunda farklılıklar ortaya çıkmış, ortaya çıkan bu farklılıkların tespiti için de Mann Whitney-U testinden yeniden yararlanılmıştır. Düşmanca cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçilik arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman's korelasyon analizi yapılmıştır. Bulgular %95 güven aralığında ve aynı zamanda %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. Bulgular

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, görev, çalışma süresi) bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1: Demografik Özelliklerin Dağılımı (n=378)

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Erkek	240	63,5
	Kadın	138	36,5
Yaş	≤ 35	242	64,0
	≥ 36	136	36,0

Eğitim Durumu	Önlisans ve Altı	70	18,5
	Lisans	147	38,9
	Lisansüstü	161	42,6
Görev	Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi	222	58,7
	Vakıf Müdürü	46	12,2
	Diğer Personel	110	29,1
Çalışma Süresi	≤ 5 Yıl	120	31,7
	6-10 Yıl	158	41,8
	≥ 11 Yıl	100	26,5

Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Tabloya göre katılımcıların 240 kişisi (%63,5) erkek, 138 kişisi (%36,5) ise kadındır. Katılımcılardan 242 kişinin (%64,0) 35 yaş ve altı grupta, 136 kişinin ise (%36,0) 36 yaş ve üzeri grupta olduğu hesaplanmıştır. Katılımcılardan 70 kişinin (%18,5) önlisans ve altı, 147 kişinin (%38,9) lisans, 161 kişinin de (%42,6) lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcılardan 222 kişinin (%58,7) sosyal yardım ve inceleme görevlisi, 46 kişinin (%12,2) vakıf müdürü, 110 kişinin de (%29,1) diğer personel (büro görevlisi, vakıf muhasebecisi, yardımcı hizmetli gibi) olduğu belirlenmiştir. Katılımcılardan 120 kişinin (%31,7) 5 yıl ve daha az süredir, 158 kişinin (% 41,8) 6-10 yıl aralığında, 100 kişinin de (%26,5) 11 yıl ve üzeri sürede SYDV’lerde çalıştığı tespit edilmiştir.

4.2. Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğe Dair Tanımlayıcı İstatistikler

Bu başlık altında çelişik duygulu cinsiyetçiliğe ve alt boyutları olan düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçiliğe dair tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 2: Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğe İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Boyutlar	n	Ort.	Std. Sapma
Düşmanca Cinsiyetçilik	378	3,32	1,34
Korumacı Cinsiyetçilik	378	3,69	1,27
Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik	378	3,51	1,14

Tablo 2’de çelişik duygulu cinsiyetçiliğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Tabloya göre katılımcıların çelişik duygulu cinsiyetçiliğe (3,51±1,14), düşmanca cinsiyetçiliğe (3,32±1,34) ve korumacı cinsiyetçiliğe ilişkin (3,69±1,27) düşünce puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir.

4.3. Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Bu başlık altında çelişik duygulu cinsiyetçiliğin alt boyutları olan düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçiliğin, katılımcıların demografik özelliklerine göre (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, görev, çalışma süresi) karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 3: Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğe İlişkin Düşüncenin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	Std. Sapma	Sıra Ort.	U	p
Düşmanca Cinsiyetçilik	Erkek	240	3,85	1,17	231,56	6.465,00	0,00
	Kadın	138	2,41	1,13	116,35		
Korumacı Cinsiyetçilik	Erkek	240	3,94	1,12	208,56	11.984,50	0,00
	Kadın	138	3,25	1,39	156,34		

Tablo 3'e göre katılımcıların cinsiyetine göre hem düşmanca cinsiyetçilik hem de korumacı cinsiyetçilik düşüncelerinin istatistikî açıdan farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Farklılık nedenleri ele alınacak olur ise her iki boyuta da erkek katılımcıların daha fazla katılım sağladığı belirlenmiştir.

Tablo 4: Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğe İlişkin Düşüncenin Yaşa Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Yaş	n	Ort.	Std. Sapma	Sıra Ort.	U	p
Düşmanca Cinsiyetçilik	≤ 35	242	3,27	1,36	184,82	15.324,00	0,27
	≥ 36	136	3,42	1,30	197,82		
Korumacı Cinsiyetçilik	≤ 35	242	3,65	1,27	186,66	15.769,00	0,50
	≥ 36	136	3,75	1,26	194,55		

Tablo 4'e göre katılımcıların yaşına göre hem düşmanca cinsiyetçilik hem de korumacı cinsiyetçilik düşüncelerinin istatistikî açıdan farklılık göstermediği hesaplanmıştır ($p > 0,05$). Tabloya göre her iki boyuta da 36 ve üzeri yaş aralığında yer alan katılımcıların daha fazla katılım sağladığı belirlenmiştir.

Tablo 5: Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğe İlişkin Düşüncenin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	Ort.	Std. Sapma	Sıra Ort.	X ²	p
Düşmanca Cinsiyetçilik	Önlisans ve Altı	70	3,27	1,28	186,11	5,29	0,07
	Lisans	147	3,14	1,37	175,41		
	Lisansüstü	161	3,51	1,33	203,84		
Korumacı Cinsiyetçilik	Önlisans ve Altı	70	3,89	1,35	209,76	3,16	0,21
	Lisans	147	3,59	1,27	181,97		
	Lisansüstü	161	3,69	1,22	187,57		

Tablo 5'e göre katılımcıların eğitim durumuna göre hem düşmanca cinsiyetçilik hem de korumacı cinsiyetçilik düşüncelerinin istatistikî açıdan farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Tabloya göre düşmanca cinsiyetçilik boyutuna lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcıların diğer eğitim durumuna sahip katılımcılara göre daha fazla katılım sağladığı belirlenmiştir. Korumacı cinsiyetçilik boyutunda ise ön lisans ve altı eğitim durumuna sahip katılımcıların diğer eğitim durumuna sahip katılımcılara göre daha fazla katılım sağladığı tespit edilmiştir.

Tablo 6: Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğe İlişkin Düşüncenin Göreve Göre Karşılaştırılması

Boyut	Görev	n	Ort.	Std. Sapma	Sıra Ort.	X ²	p
Düşmanca Cinsiyetçilik	Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi	222	3,31	1,32	188,50	0,19	0,91
	Vakıf Müdürü	46	3,40	1,22	196,08		
	Diğer Personel	110	3,31	1,45	188,76		
Korumacı Cinsiyetçilik	Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi	222	3,71	1,24	190,55	5,88	0,053
	Vakıf Müdürü	46	4,04	1,06	220,66		
	Diğer Personel	110	3,49	1,38	174,34		

Tablo 6'ya göre katılımcıların görevine göre hem düşmanca cinsiyetçilik hem de korumacı cinsiyetçilik düşüncelerinin istatistikî açıdan farklılık göstermediği sonucu bulunmuştur ($p>0,05$). Tabloya göre her iki boyuta da vakıf müdürlerinin daha fazla katılım sağladığı belirlenmiştir.

Tablo 7: Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğe İlişkin Düşüncenin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Çalışma Süresi	n	Ort.	Std. Sapma	Sıra Ort.	X ²	p	Farklar
Düşmanca Cinsiyetçilik	≤ 5 Yıl	120	3,09	1,38	170,52	5,63	0,06	
	6-10 Yıl	158	3,46	1,32	201,40			
	≥ 11 Yıl	100	3,38	1,32	193,49			
Korumacı	≤ 5 Yıl (1)	120	3,43	1,35	167,29	7,27	0,03	2>1

Cinsiyetçilik	6-10 Yıl (2)	158	3,80	1,20	199,75		3>1
	≥ 11 Yıl (3)	100	3,82	1,24	199,97		

Tablo 7'ye göre katılımcıların çalışma süresine göre düşmanca cinsiyetçilik boyutuna ilişkin düşüncelerinin istatistikî açıdan farklılık göstermediği ($p>0,05$); ancak korumacı cinsiyetçilik boyutuna ilişkin düşüncelerinin istatistikî açıdan farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Farklılık sebebi incelendiğinde farklılığın, çalışma süresi 5 ve altı yıl olan katılımcıların korumacı cinsiyetçilik boyutuna katılım düzeyinin diğer katılımcılara göre daha düşük olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

4.4. Korelasyon Analizi Bulgusu

Bu başlık altında çelişik duygulu cinsiyetçiliğin alt boyutları olan düşmanca cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçiliğe ilişkin korelasyon bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 8: Boyutlara İlişkin Korelasyon Analizi

		Korumacı Cinsiyetçilik
Düşmanca Cinsiyetçilik	r	0,48
	p	0,00
	n	378

Tablo 8'e göre düşmanca cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçilik arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki vardır ($p<0,05$; $r= 0,48$).

5. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma ile katılımcıların çelişik duygulu cinsiyetçilik düşünce düzeylerinin ve bu düşünce düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığının aynı zamanda düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Belirlenen amaçlar çerçevesinde elde edilen verilerde korumacı cinsiyetçilik düşüncesi düşmanca cinsiyetçilik düşüncesine göre yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca erkek katılımcıların düşmanca cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçilik eğilimlerinin kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre korumacı cinsiyetçilik düşüncesi düşmanca cinsiyetçilik düşüncesine göre yüksek çıkmıştır. Turan'ın (2018, s. 22) erkek sporcularla yaptığı araştırmada düşmanca cinsiyetçilik düşüncesi korumacı cinsiyetçilik düşüncesinden daha yüksek çıkmıştır. Yapılan araştırma verilerinin çalışma sonuçlarımız ile benzer olmaması çalışmaların yapıldığı hedef kitlenin farklılığından kaynaklandığını düşündürmektedir. Ayrıca araştırmada düşmanca

cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçilik arasında pozitif yönlü ilişki bulunması Glick ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırma ile benzer nitelik göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre erkeklerin, kadınların özünde korunmaya ve desteklenmeye muhtaç olduğunun vurgusunu yapan korumacı cinsiyetçilik düşüncesinin, karşı cinsin ötekileştirildiği ve ikinciliğinin ön plana atıldığı düşmanca cinsiyetçilik düşüncesinden daha yüksek çıkmakla beraber aralarındaki farkın çok az olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Ayan'ın (2014, s. 147-156) yaptığı araştırmada da erkek öğrencilerin kadınlara karşı hem korumacı hem de düşmanca tutumlar sergiledikleri sonucunu desteklemektedir.

Bu araştırmada elde edilen verilere göre; kadınların, korumacı cinsiyetçilik düşüncesinin düşmanca cinsiyetçilik düşüncesinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alptekin'in (2014, s. 203-211) çalışmasında kız öğrencilerin korumacı cinsiyetçilik kategorisindeki ifadelerle düşmanca cinsiyetçilik kategorisindeki ifadelerle göre daha yüksek katılım sağladıkları tespit edilmiştir. Bu bulgular çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırma verilerinde katılımcıların yaşları ile düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmanın verilerine göre katılımcıların eğitim durumu ile düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum Turan'ın (2018, s. 22) yaptığı çalışma ile benzer sonuçlar göstermektedir. Çalışmada lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların diğer eğitim düzeylerine sahip katılımcılara göre düşmanca cinsiyetçilik boyutuna daha fazla katılım sağladığı tespit edilmiştir. Korumacı cinsiyetçilikte ise ön lisans ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların diğer eğitim düzeyine sahip katılımcılara göre korumacı cinsiyetçilik boyutuna daha fazla katılım sağladıkları görülmüştür.

Bu araştırmada Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personellerinin görevleri ile düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna karşın vakıf müdürlerinin her iki cinsiyetçilik düşüncesine de daha fazla katılım sağladığı ortaya çıkmıştır. Vakıf personellerinin unvanlarına yönelik daha önce yapılmış cinsiyetçilik konusunda çalışma olmaması sebebiyle bu sonuç benzer çalışmalarla karşılaştırılamamış olup bu alanda çalışma yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personellerinin çalışma yılları ile düşmanca cinsiyetçilik boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen korumacı cinsiyetçilik boyutu ile anlamlı bir fark gösterdiği ortaya çıkmıştır. Korumacı cinsiyetçilik boyutuna bakıldığında 5 yıl ve altı süre vakıfta çalışanların daha uzun sürelerde çalışanlara göre daha düşük düzeyde korumacı oldukları tespit edilmiştir.

6. Öneriler

Ulusal alan yazında katılımcıların demografik özelliklerine göre cinsiyetçilik algılamalarını ortaya koyan çalışmaların yeterli sayıda olmadığı görülmüştür. Bu bağlamda buna yönelik araştırmalar çoğaltılabilir.

Katılımcıların cinsiyetçilik algılamalarının ortaya konmasında bireylerin kişilik özelliklerinin etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda kişilik özellikleri ile cinsiyetçilik algısını karşılaştıran çalışmalar yapılabilir.

Çelişik duygulu cinsiyetçiliğin oluşumunda siyaset, medya ve eğitim kurumları gibi birçok faktör etkili olmaktadır. Bu kurumların toplumsal cinsiyet bağlamında çeşitli çalışmalar yapması gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet konusunda toplumu yetiştiren kadınların öncelikle kendilerinin farkında olması, özgüvenlerinin geliştirilmesi, kendilerinde var olan gücü keşfetmelerinin sağlanması hususlarında kamusal ve tüzel kişi ve kurumlarca gerekli hassasiyetin gösterilerek ilgili çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet eğitimlerinin artırılması, sivil toplum kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları, medya ve çeşitli meslek grupları işbirliği içerisinde kadın erkek eşitliğini pekiştirici projelerin yapılması bu konuda politikaların geliştirilmesi ve düzenlenmesi toplumdaki çelişik duygulu cinsiyetçilik algısının minimize edilmesi için gereklidir.

Bu araştırma Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında çalışan personeller ile kısıtlıdır. İlerleyen zamanda daha geniş örneklem ve farklı meslek dallarının çelişik duygulu cinsiyetçilik kapsamında araştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Alptekin, D. (2014). Çelişik Duygularda Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Sorgusu: Üniversite Gençliğinin Cinsiyet Algısına Dair Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.32: 203-211.

Ayan, S. (2014). Cinsiyetçilik: Çelişik duygulu cinsiyetçilik. *Cumhuriyet Medical Journal, CMJ*, 36(2): 147-156.

Ayhan, H. (2015). *Cinsel Tacize İlişkin Tutumları Yordayan Faktörler: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Kontrol Odağı Ve Empati*. (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi.

Badinter E. (1991). *Biri ötekidir*. Şirin Tekeli (Çev.). İstanbul, Afa Yayınları.

Baron, R. A., Bryne, D. (2000). *Social Psychology* (Ninth Edition). USA: Allyn And Bacon.

Barreto, M. Ellemers, N.(2005). The Burden of Benevolent Sexism: How It Contributes To the Maintenance of Gender Inequalities, *European Journal of Social Psychology*, 35: 633-642.

Benokraitis, N. V., Feagin, J. R. (1995). *Modern sexism: Blatant, subtle andcovert discrimination* (2nd ed.) Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Briffault R. (1990). *Analar*. Şemsa Yeğin (Çev.). İstanbul: Payel Yayınları.

Connelly, K. Heesacker M. (2012). Why Is Benevolent Sexism Appealing? Associations with System Justification and Life Satisfaction, *Psychology of Women Quarterly*, 36(4):432-443.

- Deaux, K. (1984). From Individual Differences to Social categories: Analysis of a decades's research on gender. *American Psychologist*, 39(2): 105–116.
- Eagly A H, Mladinic A. (1989). Gender Stereotypes and Attitudes toward Women and Men. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 15: 543.
- Ecevit, Y. (2011). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Başlangıç, *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, Ed.: Yıldız Ecevit & Nadide Karkıner, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir: 2-29.
- Erkurt, A. (2015). *Kadına Yönelik Şiddet: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yetkecilik ve Sosyal Baskınlık Yönelimi Açısından Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İsmail Yılmaz (Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Glick, P., Fiske, S. T. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70 (3): 491-512.
- Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., Masser, B., ... ve Annetje, B. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5): 763.
- Glick, P., Fiske, T. S. (1997). Hostile and benevolent sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women, *Psychology of Women Quarterly*, 21: 119-135.
- Kilianski, S. E., Rudman, L.A. (1998). Wanting It Both Ways: Do Women Approve of Benevolent Sexism, *Sex Roles*, 39: 333-352.
- Malik, D. (2017). *Evli Bireylerin Değer Yönelimleri ile Cinsiyetçilik Düzeylerinin Evlilik Uyumlarıyla Olan İlişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Marshall, G. (1998). *Sosyoloji Sözlüğü*. Osman Akınhay, Derya Kömürcü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Newman, L. K. (2002). *Sex, Gender and Culture: Issues in the Definition, Assesment and Treatment of Gender Identity Disorder*, *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, V.7: 358-367
- Öztürk, E. (2011). *Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Sakallı Uğurlu, N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (AmbivalentSexismInventory: A Study of ReliabilityandValidity). *Türk Psikoloji Dergisi (Journal of TurkishPsychology)*. 17: 47-58.
- Sakallı Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve Erkeklerle İlişkin Tutumlar ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6: 1-20.
- Sayer, H. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı*. Uzmanlık Tezi Ankara, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Turan, E. B. (2018). *Erkek Sporcularda Sporcu Kimliğinin Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ile İlişkisinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Uysal Çelik, Z. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerde Sosyal İlgü Düzeyleri İle Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi.

Üzümçeker, E., Akfırat S.(2018). Kadın Cinayetlerine Yönelik Atıfların Cinsiyet Grubuyla Özdeşleşme, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Siyasi İdeolojilerle İlişkisi. *Psikoloji Çalışmaları*. 38 (1):1-32.

Yağmurcu, Y. (2015). *Nesneleştirme Kuramı, Sistemi Meşrulaştırma Kuramı Ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Perspektiflerinden Kendini Nesneleştirmenin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi.